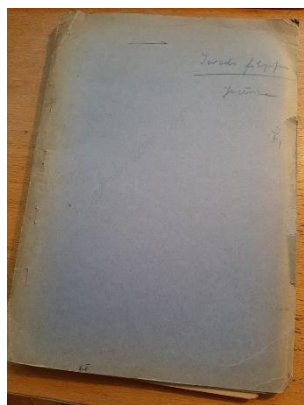

Rūdolfis Rubenis, Mg. hist.

Latvijas Universitātes Muzejs, krājuma glabātājs

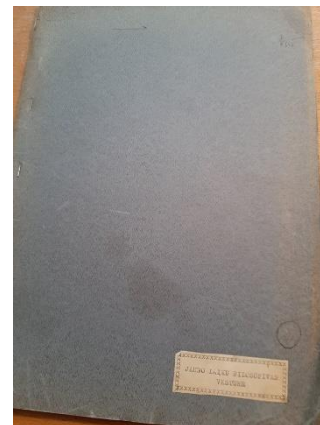
Filozofijas lekciju konspekti no Rīgas Universitātes laika

2018. gadā LU Pedagoģijas vēstures muzeja vadītāja Dr.paed. emeritus Aīda Krūze LU Muzeja reorganizācijas ietvaros nodeva sava muzeja krājumu LU Muzeja LU vēstures kolekcijai pastāvīgā glabāšanā. Starp nodotajiem materiāliem ir ievērojama latviešu filozofa un LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes profesora Paula Jurēviča lasīto lekciju konspekti no 1942. līdz 1944. gadam, kad Latvijas valsts atradās nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijā (1941-1944).

1942./1943. akadēmiskā gada "Ievads filozofijā" lekciju konspekta mapes vāks (foto: Rūdolfis Rubenis)

Lekciju pieraksti ir uzrakstīti drukātā veidā latviešu valodā, kas datējās no 1942. līdz 1944. gadam, nevis no 1941. līdz 1944. gadam. Tas ir izskaidrojams ar faktu, ka LU darbība nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas sākumā bija ierobežota. 1942. gada 11. aprīlī LU prorektors studentu lietās Kārlis Straubergs panāca no Latvijas ģenerālkomisāra Oto Heinriha Drekslera, ka LU Filoloģijas un filozofijas fakultāte atjauno savu darbību, tādējādi ļaujot **Paulam Jurēvičam** lasīt lekcijas filozofijā, taču ierobežotākā apjomā.¹ Nacionālsociālistu okupācijas vara atļāva LU fakultātēm atjaunot savu darbību pakāpeniski laikposmā no 1941. gada 15. novembra līdz 1942. gada 11. aprīlim, sākot ar Medicīnas un Veterinārmedicīnas fakultātēm un noslēdzot ar Filoloģijas un filozofijas fakultāti.

1943./1944. akadēmiskā gada "Jauno laiku filozofijas vēsture" lekciju konspekta mapes vāks (foto: Rūdolfis Rubenis)

Priekšroka tika dota dzīvības un tehniskajām zinātnēm, jo tās bija nepieciešamas Vērmahta uzturēšanai Austrumu frontē.²

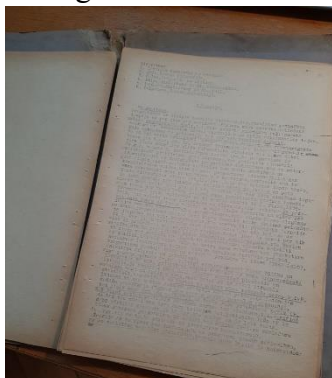
1942./1943. akadēmiskā gada **lekciju konspekts** sastāv no 25 lekcijām:

1. lekcija "Ievads filozofijā"; 2.-5. lekcija "atziņu teorijas – Dogmatisms, Skepticisms, Relatīvisms, Subjektīvisms, Psihologisms, Historisms un Socioloģisms"; 6. lekcija "Pragmatisms"; 7.-10. lekcija "atziņas avoti – Empīrisms, Racionālisms, Intelektuālisms un Iracionālisms"; 11. lekcija "Imanuela Kanta mācība par formāliem elementiem"; 12.-13. lekcija "īstenības izziņas iespējas – Fizikālais reālisms"; 14. lekcija "Antoloģija"; 15. lekcija "Vēsturiskais materiālisms"; 16. lekcija "Epifānisms"; 17. lekcija "Brīvības jēdziens"; 18.-19. lekcija "Finālisms"; 20. lekcija "Darvinisms"; 21.-23. lekcija "Dievības jautājums" un 24.-25. lekcija

¹ Grosvalds, Ilgars., Alksnis, Uldis. Latvijas Universitātes profesors Mārtiņš Prīmanis. No: Tretjakova, Dita (sast.). *Profesors Dr. chem. Mārtiņš Prīmanis: Dzīve un darbs*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2014, 76.; 79. lpp.

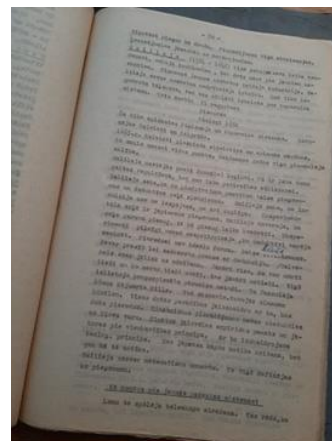
² Nikandrs, Gils. Pauls Jurēvičs: īss ieskats biogrāfijā. No: Kūle, Maija (galv. red.). *Filozofija*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts. 1998, 158. lpp.

“Vērtību jautājums”.³ Savukārt 1943./1944. akadēmiskā gada lekciju konspekts sastāv no 23 lekcijā: 1. lekcija “Ievads jauno laiku filozofijā”; 2.-3. lekcija “Antīkā filozofija”; 4.-6. lekcija “viduslaiku filozofija (Kristietība un Šolastika)”; 7.-11. lekcija “Renesanses filozofija (Heliocentrisms, Makjavellisms un Tolerance)”; 12.-13. lekcija “Reformācija (Luterisms un Anglikānisms)”; 14.-17. lekcija “Racionālisms”; 18. lekcija “Maldu teorija”; 19.-20. lekcija “Garīgums un Varaskāre”; 21.-22. lekcija “Apgaismība” un 23. lekcija “Telpa kā uzskats”.⁴

1942./1943. akadēmiskā gada lekciju konspekta 6. lekcijas pirmā lapa (foto: Rūdolfs Rubenis)

Filozofijas lekcijas tika **lasītas ierobežotā apjomā**, jo pret to kategoriski iebilda nacionālsociālistiskās Vācijas Austrumu okupēto apgabalu ministrs, vācbaltietis un viens no nacionālsociālisma ideologiem **Alfrēds Rozenbergs**, kurš **negribēja atļaut** darboties Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas universitātēm kā **nacionālajām Alma Mater**. Viņš vēlējās realizēt t.s. “Dzīves telpas” jeb *Lebensraum* projektu – šo teritoriju pārvācošanu. Taču Vērmahtam virzoties tālāk uz Austrumiem bija nepieciešami kara resursi, un šis resurss bija LU cilvēku un mācību resursu izmantošana, atmetot utopisko *Lebensraum* projektu.⁵

1943./1944. akadēmiskā gada lekciju konspekta Galileo Galileja filozofijas lappuse (foto: Rūdolfs Rubenis)

Atjaunojot LU Filoloģijas un Filozofijas fakultātes darbību, P. Jurēvičs tika iecelts par **fakultātes sekretāru** 1942./1943. akadēmiskajam gadam, lai varētu turpināt pasniedzēja darbu. Lai gan viņš nebija sevišķi ieredzēts no nacionālsociālistu okupācijas varas puses, tomēr Kristofers Strickis, vācbaltietis un Ostlandes reihskomisariāta Kultūras nodaļas vadītājs, nāca pretī P. Jurēvičam. Savulaik K. Strickis bija LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes students, kurš izrādīja labvēlību pret prof. P. Jurēviču. Nacionālsociālistu okupācijas laikā P. Jurēvičs **atļāva K. Strickim tulkot filozofiskos tekstus no grieķu uz vācu valodu** lekciju lasīšanas ietvaros, kas ļāva P. Jurēvičam turpināt darbu LU līdz 1944. gada augustam, kad Austrumu fronte gāja rietumu virzienā – Sarkanā armija dzina Vērmahtu Berlīnes virzienā.⁶ P. Jurēvičs ar savu ģimeni devās uz Liepāju, no kurienes pa Baltijas jūru evakuējās uz Štetītni, vēlāk uz Reiburgu, nacionālsociālistiskajā Vācijā, kur sagaidīja Otrā pasaules kara beigas.⁷

³ Ievads Filozofija: Prof. P. Jurēviča Latvijas Universitātes 1942./1943. akadēmiskā gada lasīto lekciju konspekts.

⁴ Jauno laiku filozofijas vēsture: Prof. Paula Jurēviča LU 1943./1944. akadēmiskā gadā lasīto lekciju konspekts.

⁵ Grosvalds, Ilgars., Alksnis, Uldis. Latvijas Universitātes profesors Mārtiņš Prīmanis. No: Tretjakova, Dita (sast.). Profesors Dr. chem. Mārtiņš Prīmanis: Dzīve un darbs. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2014, 76. lpp.

⁶ Rubene, Zanda. Paula Jurēviča dzīve un izglītības filozofija. No: Krūze, Aīda (sast.). *Laikmets un personība: rakstu krājums* 7. Rīga: SIA “Izdevniecība RaKa”. 2006, 134. lpp.

⁷ Nikandrs, Gils, 159. lpp.

Izmantotie avoti un literatūra

1. **Grosvalds, Ilgars., Alksnis, Uldis.** Latvijas Universitātes profesors Mārtiņš Prīmanis. No: Tretjakova, Dita (sast.). Profesors Dr. chem. Mārtiņš Prīmanis: Dzīve un darbs. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2014, 223 lpp.;
2. **Nikandrs, Gils.** Pauls Jurēvičs: īss ieskats biogrāfijā. No: Kūle, Maija (galv. red.). Filozofija. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts. 1998, 140.-172. lpp.;
3. **Rubene, Zanda.** Paula Jurēviča dzīve un izglītības filozofija. No: Krūze, Aīda (sast.). Laikmets un personība: rakstu krājums 7. Rīga: SIA "Izdevniecība RaKa". 2006, 122.-154. lpp.;
4. Ievads Filozofija: Prof. P. Jurēviča Latvijas Universitātes 1942./1943. akadēmiskā gada lasīto lekciju konspekts;
5. Jauno laiku filozofijas vēsture: Prof. Paula Jurēviča LU 1943./1944. akadēmiskā gadā lasīto lekciju konspekts.